

ANTIKVARIAT

BRYGGEN

Våre første foliobibler
Et lite stykke nordisk bibellhistorie

Katalog 62

Kjære bokvenn.

Denne gang presenteres en liten rekke med våre første foliobibler.
På de følgende sider følger en liten historikk rundt utgivelsen av disse.

God lesning!

Biblios fil hilsen

Fredrik Delås
Antikvariat Bryggen

**Antikvariatet kjøper gode enkeltobjekter og samlinger.
Gode priser gis.**

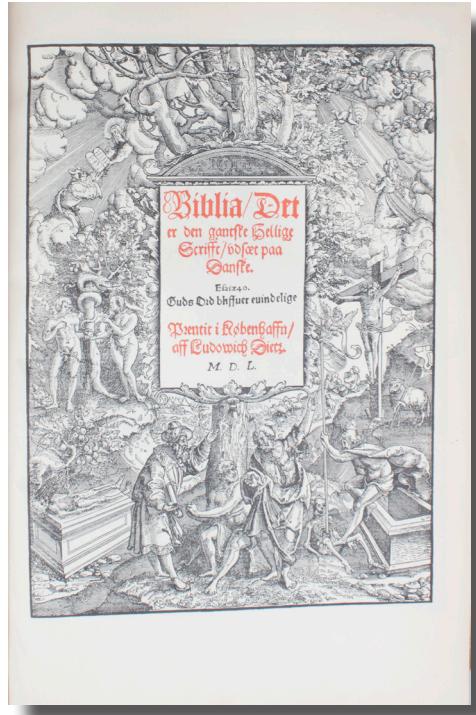
ANTIKVARIAT BRYGGEN
Bryggeneveien 42 - Bryggen Vestre - 1747 Skjeberg - Telefon 930 22 712
E-post: post@antikvariat-bryggen.no

WWW.ANTIKVARIAT-BRYGGEN.NO

Litt historikk

Etter reformasjonen i Danmark i 1536 skulle Bibelen oversettes til dansk. Resultatet ble Christian III's Bibel, som utkom i 1550. Dette var den første komplette bibel på dansk. Opplaget var, sett med tidens øyne, uvanlig stort; 3000 eksemplarer. Etter kongens besfaling skulle det ligge ett eksemplar i hver kirke i Danmark og Norge.

Oversettelsen ble foretatt med Luthers tyske bibel som grunnlag, og den ble nøye kontrollert av en kommisjon, som Christian III hadde nedsatt. Da verket var klart i 1548, ble den tyske boktrykkeren Ludwig Dietz innkalt for å besørge trykkingen. Bibelen er forsynt med et stort antall tresnitt (treskårne illustrasjoner), som tidligere hadde blitt benyttet i Luthers tyske bibel fra 1534 og tegnet av den tyske kunstneren Erhard Altdorfer.

Etter ca 30 år var Christian III's bibel utsolgt, men det var fortsatt mange kirker som av ulike grunner ikke hadde noen bibel. Under sine visitasreiser på Fyn i 1580-årene noterte biskop Jacob Madsen flere kirker som manglet en bibel. Det oppsto dermed et behov for en ny bibelutgave.

Frederik II var blitt gjort oppmerksom at Christian III's bibel ikke var helt fri for feil og mangler. Han opprettet en komite av teologer, heriblant Niels Hemmingsen, som tok for seg det nye testamentet.

Frederik II's bibel var den første bibel trykt av en dansk boktrykker, Mads Vingaard. Boken er større i format enn Christian III's bibel, og den inneholder forbedringer av enkelte ord og vendinger i tillegg til at den er utvidet og utbedret med Luthers fortaler og marginalnoter til bibelens skrifter, samt den tyske teolog Veit Dietrichs (Viti Theodori) innholdsoversikt til de enkelte kapitler, som var tilføyet i de siste utgavene av Luthers bibel.

Opplagets størrelse er ukjent. Dette var en dyr bok å produsere, og salgspris må ha ligget på et nivå som var uoppnåelig for den vanlige borger.

På begynnelsen av 1600-tallet ble uttrykt et behov for en "billigutgave" av bibelen, slik at flere mennesker kunne ha råd til å kjøpe den. Etter innspill rundt feil og mangler i Frederik II's bibel, og at faktisk hele kapittelvers var utelatt, fikk universitetet pålegg om at teksten skulle revideres og korrigeres. Den som til slutt fikk denne oppgaven, under andre professorers tilsyn, var Hans Poul Resen. Han skulle utgi boken i samarbeid med Hans Ålborg og Nicolaus Schwabe. Boken utkom i oktaformat i 1607.

I 1629 ble det ansøkt om tillatelse om å trykke opp bibelen på nytt, med den begrunnelse at det var en stor mangel på bibler i landet. Det oppsto en diskusjon rundt hvilken utgave som skulle danne grunnlaget for et nytt opptrykk.

Christian IV ønsket ikke å stå tilbake for sine forfedre, så resultatet ble en folio-bibel med de samme skrifstyper og med de samme illustrasjoner i tresnitt, slik at blad tilsvarer blad og linie til linie. I tillegg ble bibelen utstyrt med tittelblad og Christian IVs portrett i kobber, samt benyttelse av verseinndelingen fra Re-sens bibel (1607).

Christian IVs foliobibel utkom i 1633

[trykkeprosessen pågikk over 2 år og

begge årstallene 1632 og 1633 er oppgitt på tittelblad og i kolofon]. Trykkingen ble besørget av de danske universitetstrykkerne Salomon Sartor og Melchior Martzan. Opplaget var på 2000 eksemplarer.

Under kong Gustav Vasas regjering fikk Sverige den første oversettelse av hele bibelen. Denne utkom i 1541, og er kjent under navnet Vasabibelen. En revidert utgave av Vasabibelen utkom i 1703, under Carl XIIIs regjeringsid. Denne bibelen kjennes i dag som Carl XIIIs bibel.

Litteratur:

Ingrid Høsøe: *De tre danske foliobiblers historie, træsnit og stik*

Peter E. Raes (red.): *På sporet af gamle bibler*, Akademisk Forlag, 1995.

ANTIKVARIAT BRYGGEN

Fredrik Delås

Antikvarbokhandler

Bryggeneveien 42 - 1747 Skjeberg - Norway
+47 930 22 712 - post@antikvariat-bryggen.no

Antikvariatet er alltid interessert i å kjøpe gode objekter og samlinger.

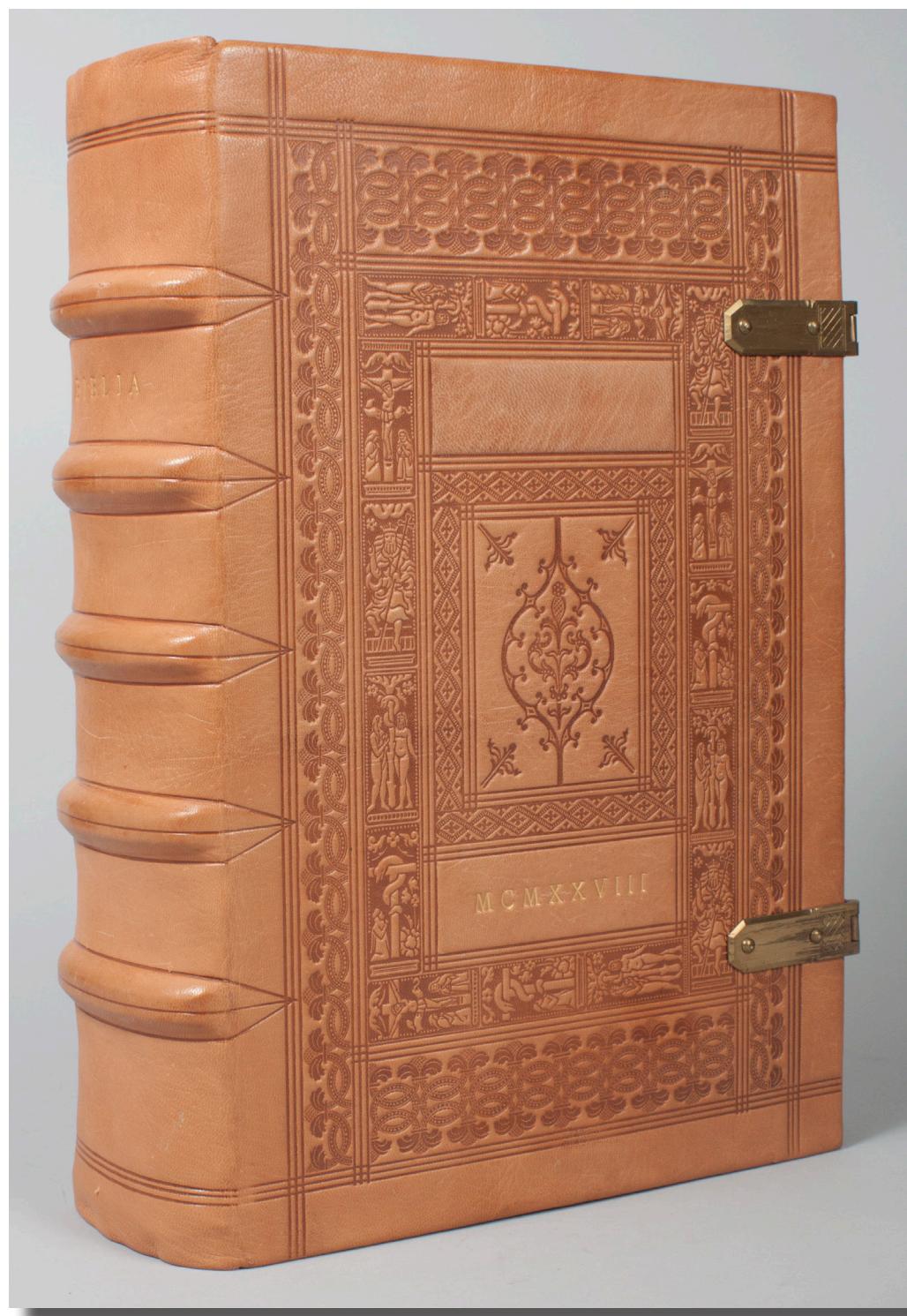
Gode priser gis for gode objekter.

Ta kontakt for en uforpliktende samtale.

CHRISTIAN III's bibel

- 1550 -

Den flotte faksimileutgaven.

BIBLIA / Det er den gantske Hellige Scrifft / Du sæt paa Danske. Prentit i Københaffn / aff Ludovic Dietz. M. D. L.

København. Levin & Munksgaards Forlag. 1928. Folio. Originalt helskinnbind med spenner.
Et meget velholdt og tiltalende eksemplar.

7 000,-

Dette er en faksimileutgave av den første danske foliobibelen [1550], som ble illustrert med tresnitt av Erhard Altdorfer. Boken ble utgitt av det danske Sprog- og Litteraturselskab i et opplag på 1000 eksemplarer.

FREDERIK II's bibel
- 1589 -

BIBLIA. Det er Den gantske Hel/lige Scrifft / paa
Danske / igjen offuerseet oc Prentet eftter Salige oc
Høylofflige ihukommelse / Kong FREDERICH den II.
Befaling. Met Register / Alle D. Lutheri Forta-ler / hans
Udlegning i Brædden / oc Viti Theodori Summarier.
Cum Gratia & Priuilegio. Kiøbenhaffn Anno Din 1589.

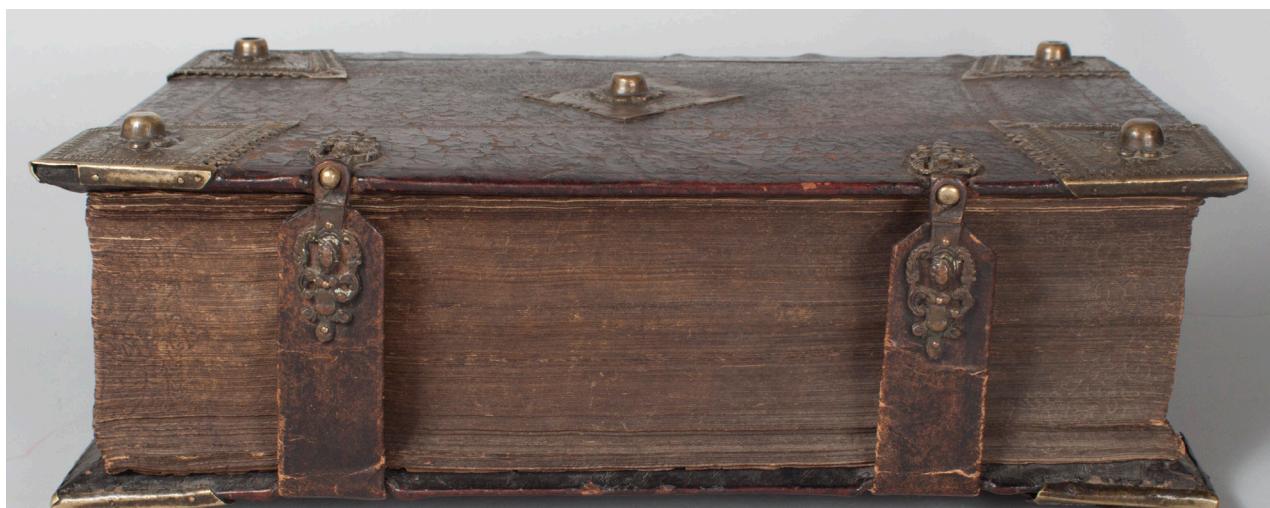
Folio. Tresnitt [etter Virgil Solis]. Samtidig
helskinnbind med messingbeslag i hjørner og i
senter av dekler. Originale spenner. En av de 10
avlastningsføttene som er påmontert messingbesla-
gene mangler. Tresidet siselert snitt.

Et tiltalende eksemplar med kun få marg-
reparasjoner med ubetydelig tekstopptap. Tittelblad
med profesjonell reparasjon i senter (synes kun på
verso). Blad 156 i siste del er eneste blad med for-
sterkning i alle tre ytterkanter. To blanke blad foran
i boken, og ett bak, er beskrevne med 1600-talls
hånd. Proveniensrekke nederst på side [6], hvorav
første er datert 1679 og siste 1885. Dansk provenien-
ens; Farum og Vedbæk.

Kollasjonering: Tittelblad (tresnitt), Frederik IIIs por-
trett (tresnitt), Danmarks riksvåpen (tresnitt) med "Til
den Christne Læsere" på verso, 20 blad fortale og regis-
ter til det Gamle Testamente, 353 (eg. 354) blad med det
Gamle Testamente, på side [708]: "Prentet i Kiøbenhaffn
/ Aff Matz Vingaardt. Anno M. D. LXXXIX", 159
blad "Det Ny Testamente paa Danske" hvorav blad [1] er
et tittelblad (tresnitt) og de tre siste sidene Register. Blad
73 og 77 er feilbundet. På siste side: "Prentet i Kiøben-
haffn / Aff Matz Vingaardt. Anno M. D. LXXXIX".

50 000,-

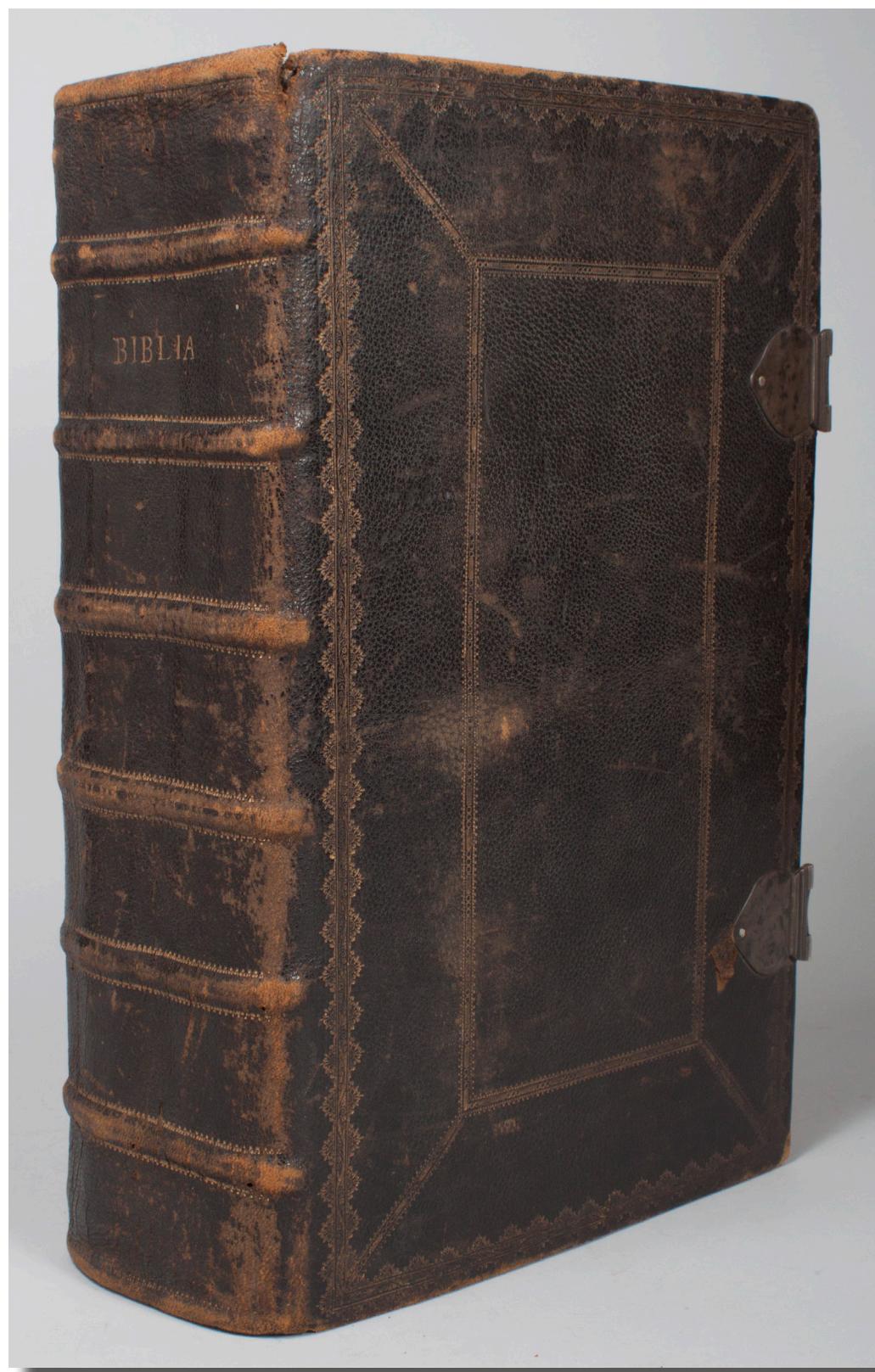
I Peter Raes "På sporet af de gamle bibler" (Akademisk Forlag, København, 1995), vises i en undersøkelse omfattende
kirker, museer, biblioteker og private samlinger at det i Skandinavia + Island eksisterer 181 eksemplar av Frederik IIIs
foliobibel, hvorav kun 18 skal være komplette som henværende eksemplar.

Portrettet av Frederik II foreligger her som særskilt blad. Dette er mer uvanlig enn det normalt forekommende oppklebede portrett på tittelblads verso.

CHRISTIAN IVs bibel
- 1633 -

BIBLIA. Det er Den gantske Hellige Scrifft paa Danske igien offuerseet oc Prentet effter vor allernaadigste Herris oc Kongis K. Christian IV. Befaling. Mett Register / alle D. Lutheri Fortaler, hans Udlægning i Brædden oc Viti Theodori Summarier. Cum Gratia et Privilegio. Kiøbenhaffn. Anno Domini 1633.

Folio. Tresnitt [etter Virgil Solis]. Samtidig speilbind i helskinn. Remmer med spenner mangler. Helt siselert gullsnitt. Nydelig rødt gullmøstret forsatspapir. Bakre mørnstrede forsatsblad mangler. For øvrig et fast og godt eksemplar.

Smusstittelblad med teksten "BIBLIA / Paa Danske" mangler i dette eksemplaret, noe som også gjelder for de aller fleste andre eksemplar.

25 000,-

Kollasjoner: Kobbertukket portrett av Christian IV, kobberstukket tittelblad, 1 blad: "Til den Christene Læser", 20 blad: Fortalen paa det Gamle Testamente" + "Register", 353 blad, 1 blad paginert 353 (eg. 354), på side [708]: "Prentet i Kiøbenhavn ved Melchior Martzan. Anno M. DC. XXXII", 226 blad: "Prophetene paa Danske...", hvorav blad 1 er et kobberstukket tittelblad, på side [451]: "Prentet i Kiøbenhavn / Aff Salomon Sartor. Anno M. DC. XXXII", 158 blad: "Det Ny Testamente Paa Danske...", hvorav blad 1 er et kobberstukket tittelblad, [3] sider: "Register". På siste side: "Prentet i Kiøbenhavn / ved Melchior Martzan. Anno M. DC. XXXII". Blad 228 i det Gamle Testamente feilaktig paginert 328, 243 paginert 234, 281 paginert 781 og 354 paginert 353.

I Peter Raes "På sporet af de gamle bibler" (Akademisk Forlag, København, 1995), vises i en undersøkelse omfattende kirker, museer, biblioteker og private samlinger at det i Skandinavia + Island eksisterer 183 eksemplar av denne Foliobibelen, hvorav kun 18 skal være komplette. Han skriver at smusstittelbladet, som også mangler i ovenfor beskrevne eksemplar, som oftest mangler.

CARL XII:s bibel
- 1703 -

BIBLIA, Thet är All then Heliga Skrift på Swensko; Efter Konung Carl then Tolftes Befalning Medh förige Editioner jämnförd; Summarier / och Marginalier å nyo öfversedde; Concordantier / och Anmärckningar förökade; Nya Register / och Biblisk Tideräkning inrätta; medh mera / som Företalet närmare uthvisar. Medh Kongl. Maj: tz allernådigsta frihet. Sthlm. Tryckt uthi sal. Henrich Keysers Tryckeri / Åhr 1703.

Folio. Samtidig speilbind i helskinn med gulldekor på dekler. Ryggen er reparert ved bruk av deler av opprinnelig dekor. Messingspenner med Carl IXIs våpen. Stedvis suktkjoldet. En del navnetrekk og håndskrift på de første blader. Tittelblad med profesjonell reparasjon i nedre kant mot indre marg.

Kollasjoner: Tittelblad, [6] sider, Företaal, [43] sider. Förspråk på thet Gamla Testamentet, [82] sider, Registrer, mål vekt o.s. 962 sider [eg. 958; da sidene 193/94 og 383/84 er falt ut av de opprinnelige pagineringen], 1 blad.

MANGER ekstra gravert tittelblad, portrett av Carl XII samt de 8 graverde plansjene og kartene.

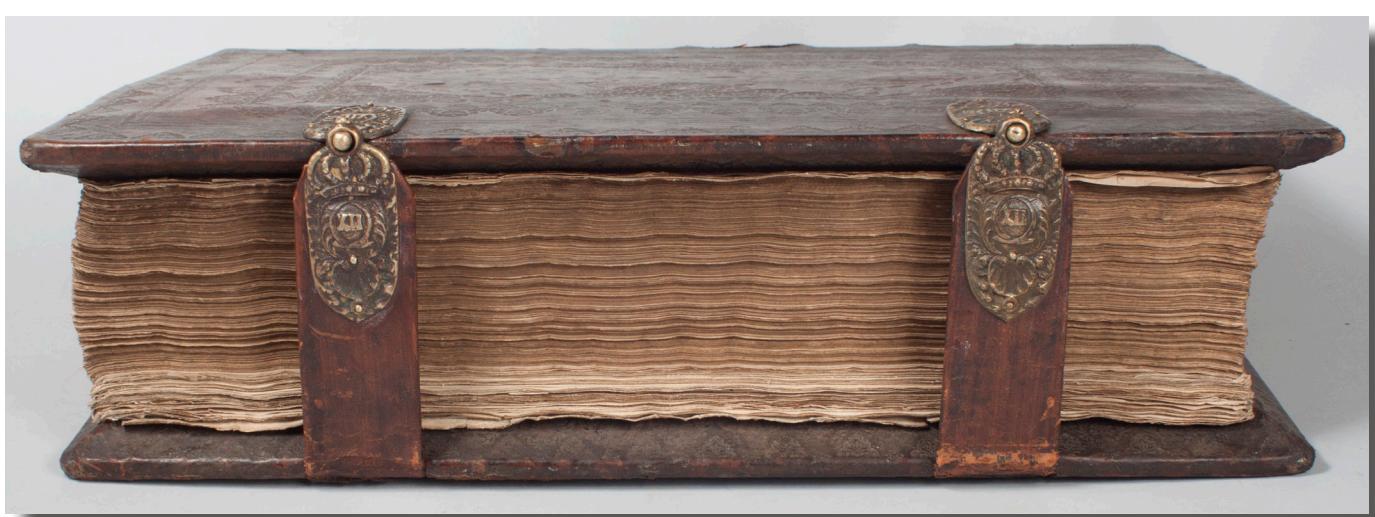
MEDBUNDET:

Johan Peringskjöld

En Book af Menneskiones Slächt, och Jesu Christi Börd, eller Bibliskt Slächt-Register, Från Adam, til Iesu Christi heliga Moder Jungfru Maria, och Hennes trolåfwade Man Joseph; Med the förfamsta Hufwud-Slächters Grenar; Efter then Heliga Skrift och lärda Mäns Böcker Sammansatt. Tryckt i Stockholm af Kongl. Antiquitets Archivi Boktryckaren Olof Enæus, och af Jul: G: Matth: på thet i 1713 Åhret efter Christi Födelse, fullbordat.

Tittelblad, [4], 210 sider. Illustrert med tresnitt i teknik samst 3 helsides plansjer utenom pagineringen. Denne delen er noe slitt og suktkjoldet hvorav flere blader med avrivninger med noe teksttap.

7 000,-

Antikvariatet er alltid interessert i å kjøpe gode objekter og samlinger.

Gode priser gis for gode objekter.

Ta kontakt for en uforpliktende samtale.

WWW.ANTIKVARIAT-BRYGGEN.NO

ANTIKVARIAT BRYGGEN

Bryggenveien 42 - Bryggen Vestre - 1747 Skjeberg - Telefon 930 22 712

E-post: post@antikvariat-bryggen.no